

Timothy J. Crutcher

Uvod u život i misao Johna Wesleyja

Zagreb: Biblijski institut; Crkva Božja u RH: CO Isusa iz Nazareta Zagreb; Evangelička Metodistička crkva u RH, 2023., str. 276

Nakon knjižice *Jednostavan prikaz usavršavanja kršćanina* Johna Wesleyja, od istih izdavača uz Evangeličku Metodističku crkvu u Hrvatskoj, čiji je predsjedavajući pastor Vatroslav Župančić napisao predgovor za ovu knjigu, dolazi nam puno opširnija biografska knjiga osnivača Metodizma i jedne od najznačajnijih figura postreformacijskoga kršćanstva, teologa, i evangelizatora Johna Wesleyja (1703. - 1791.). Zbog njegova ogromna značaja i statusa u protestantizmu, evanđeoskom pokretu i kršćanstvu općenito, ove su knjige, kao i sva potencijalna buduća izdanja na hrvatskom jeziku vezana uz ime i djelo Johna Wesleyja itekako dragocjene i dobrodošle, upravo zbog njegova izuzetna doprinosa Božjem djelu i napretku Njegova kraljevstva.

Knjiga Timothyja J. Crutchera, profesora crkvene povijesti i teologije na Southern Nazarene University, Bethany, podijeljena je u dva dijela. Prvi dio pod naslovom „Život Johna Wesleyja“ u sedam poglavlja navodi sve najvažnije događaje iz njegova života, a drugi dio pod nazivom „Misao Johna Wesleyja“, također u sedam poglavlja skicira najznačajnije postavke njegove teologije.

Prvo poglavlje u kratkim nas crtama uvodi u društveno-politički kontekst Engleske (i Sjeverne Amerike) u razdoblju Wesleyjeva života kao i u stanje u Anglikanskoj crkvi, politička previranja, intelektualno ozračje te društvene promjene. Uglavnom, u čitavom biografskom dijelu nalaze se informacije prezentirane s takvim osjećajem za mjeru kojim se ne ulazi u pretjerano detaljiziranje, stoga nikada ni ne postaju zamorne ni irelevantne. Sljedeće poglavlje obuhvaća razdoblje od njegova rođenja. 17. lipnja 1703. u Epworthu, gdje mu je otac Samuel službovao kao pastor, do 1720. godine. Još jedno od poznatijih crtica iz ovog razdoblja njegovo je spašavanje iz požara u župnom dvoru 1709. te pobožnost njegove majke Susanne čijim molitvama Wesley ima zahvaliti svoju životnu putanju. Treće poglavlje obuhvaća razdoblje od 1720. do 1735. i njegovu akademsku karijeru, kao i studij na Oxfordskom sveučilištu na Christ Church Collegeu, koji je završio njegovim zaređenjem za đakona 19. rujna 1725. te magisterijem 14. veljače 1727. godine. U međuvremenu mu se na Oxfordu pridružio i brat Charles koji je za vrijeme povremena Wesleyjeva služenja kao ispomoć svom ocu u župama u Lincolnshireu, započeo druženje s nekoliko mladih studenata koji su se okupljali zbog molitve i učenja. To je rezultiralo grupom koju su nazivali „Sveti klub“ ili „biblijski moljci“, koja je kasnije dobila naziv „metodisti“, a koju je John nastavio voditi idućih šest godina. Članovi te skupine posvetili su se redovitom tjednom okupljanju i zajedništvu, humanitarnom radu posjećivanja zatvorenika i pomaganja siromašnima, a osobito proučavanju Svetog pisma. Jedan od članova

te grupe je uz braću Wesley bio George Whitefield, još jedno ime neizbježno kada govorimo o protestantskom evanđeoskom kršćanstvu, čiji se utjecaj i slava mogu mjeriti s Wesleyjevim. Po očevoj smrti 25. travnja 1735. John je dva mjeseca služio u Epworthu, a kako je služba župnika već bila dodijeljena drugom, ponuđeno mu je služenje doseljenicima i propovijedanje evanđelja u misijskoj župi u gradiću Savannah u Georgiji. Ovi su događaji zabilježeni u četvrtom poglavlju koje obuhvaća početak evanđeoskog preporoda i razdoblje od 1735. do 1739. godine. Po neuspjehu svoje američke kampanje u siječnju 1738. vraća se u London u posjet prijateljima gdje susreće mladog moravljanskog Nijemca Petera Böhlera koji će silno utjecati na njegov daljnji duhovni razvoj. Ključni trenutak u tom procesu dogodio se 24. travnja 1738. u ulici Aldersgate gdje je Wesley na redovnom okupljanju pijetističke zajednice kojoj je pripadao Böhler doživio obraćenje po čitanju predgovora Lutherova komentara *Poslanice Rimljanima* te je otada bio siguran da je Isus uklonio njegove grijeha i spasio ga od podložnosti grijehu i smrti. Time je započeo evanđeoski preporod koji je Wesley svojim propovijedima na otvorenom, što je za to vrijeme bilo nešto novo i revolucionarno te organiziranim radom počeo širiti diljem Engleske. O tome više čitamo u petom poglavlju o razdoblju između 1739. i 1749. u kojemu se detaljnije govori o razvoju strukture metodizma kao i teološkim prijedorima o naravi milosti s kalvinističkim krilom evanđeoskog pokreta čiji je predstavnik bio Whitefield. U ovom poglavlju iznesene su i skice iz Wesleyjeva privatnog života kao i obiteljska situacija obilježena gubitkom najstarijeg brata, najmlađe sestre i majke u manje od tri godine te okolnosti vezane uz njegov, u konačnici nesretan brak. Šesto poglavlje obuhvaća nešto dulje vremensko razdoblje između 1750. i 1769. godine obilježeno njegovim neumornim propovijedanjem, pisanjem i organiziranjem zajednica. Posljednje poglavlje biografskog dijela ove knjige naslova „Wesleyjeva ostavština“ govori o razdoblju od 1770. do njegove smrti 2. ožujka 1791. i njegovih čuvenih posljednjih riječi. Zatraživši olovku i papir da nešto napiše, pošto za to nije imao snage, Elizabeth Ritchie, koja je preuzela brigu o ostarjelom Wesleyju i njegovom kućanstvu, upitala ga je što treba napisati. Odgovorio joj je: „Ništa. Samo to da je Bog s nama.“ Skupio je posljednju snagu da otpjeva svoju omiljenu himnu *Sve dok dišem, slavit ću Stvoritelja*. Tako je završio izvanredan život velikog čovjeka, jednog od najuspješnijih evangelizatora i organizatora vjerskog života metodističke zajednice.

Drugi dio knjige temeljen je na njegovim propovijedima i knjigama te u osnovnim crtama iznosi Wesleyjevu teologiju i filozofiju. U osmom poglavlju riječ je o njegovoj teološkoj metodi čija je najvažnija sastavnica Sveto pismo, njegov odnos prema tradiciji, ulozi razuma te iskustva. Deveto poglavlje govori o Wesleyjevim razmišljanjima o Bogu, Božjoj transcendentnosti, odnosno „drugosti“, Bogu kao Duhu, njegovoj svetosti, dobroti i ljubavi kao osobinama koje dominiraju Wesleyjevim epistemološkim diskursom, zatim o odnosu Boga prema svijetu, Božjoj providnosti i Svetom Trojstvu. Deseto poglavlje zauzimaju njegova

razmišljanja o Stvorenju koje je zapravo dobro i ta je dobrota dinamična realnost uvjetovana povezanošću i odnosima. Nadalje, iznose se misli o čovjeku kao slici Božjoj i raznim aspektima te slike, prirodnim, političkim i moralnim. Jedanaesto je poglavlje rezervirano za Wesleyjevo shvaćanje grijeha, napose izvornoga grijeha te posljedicu grijeha koja je u osnovi iskvarenost Božje slike. Dvanaesto i trinaesto poglavlje govore o njegovim soteriološkim stavovima, vezanim uz povišnu utemeljenost spasenja po Kristu, zatim djelovanju i ulozi Svetog Duha u ekonomiji spasenja, odnosu milosti i vjere te nešto sofisticiranijim teološkim problemima vezanim uz obnovu, analizu stanja koje prethodi spasenju, ulozi slobode i mišljenja u procesu obraćenja, opravdanja i, dakako, posvećenja u kontekstu odnosa i milosti te ljudskog djelovanja. Posljednje, četrnaesto poglavlje obuhvaća Wesleyjevu viziju Crkve i kršćanske zajednice kao zajednice ljubavi, kao misionske zajednice po kojoj se ta ljubav i očituje. Knjiga završava pozivom na „življenje Wesleyja“ koji je kao teolog zapravo poticao odnose i praktično djelovanje i koji „je znao da teologiju treba živjeti u svijetu s Bogom i ljudima“.

Timothy Crutcher ovim nam je djelom ispunio svoje obećanje iz naslova na spektakularan način, iznoseći najrelevantnije informacije o životu i teološkim stavovima jedne od najvažnijih osoba protestantskoga evanđeoskoga kršćanstva, ujedno i jednog od najvećih aktera engleske i svjetske povijesti. Baš prema Einsteinovoj maksimi da stvari treba pojednostaviti najviše moguće, Crutcher isporučuje elegantno jednostavno i autoritativno djelo koje nikada ne postaje zamorno niti prelazi u trivijalnost. S obzirom na raspon tema koje pokriva i izvore iz kojih crpi, pokazao se autorom sposobnim razložiti kompleksne teme, sintetizirati informacije te ih pretočiti u pitak, zanimljiv tekst, nadasve objektivnan i nepristran, a koji pak barem u mojem slučaju, rezultira dobokim poštovanjem prema veličini Johna Wesleyja, čovjeka čije će stvarne zasluge za Božju stvar biti u punoj mjeri i magnitudi otkrivene tek u vječnosti.

Goran Punda

Gavin Ortlund

Biraj Bitke: Umijeće teološke trijaže

Karlovac: Radosna vijest, 2024., 183 str.

Kako pronaći ravnotežu između doktrinarnog sektaštva i doktrinarnog minimalizma? Koje su to doktrine zbog kojih Crkva ne smije popustiti ni milimetar, a koje pak mogu biti predmetom rasprave, ali ne i razilaženja vjernih unutar iste? Na ova pitanja odgovara Gavin Ortlund, pastor, autor, govornik i apologet kršćanske vjere. Osim što je autor brojnih akademskih i popularnih